

Visiems gerai žinoma, kad Žemės gelmių naudingosios iškasenos sudaro svarbią kiekvienos valstybės turto dalį. Todėl jų gavyba, jeigu ji vykdoma taikant progresyvias technologijas ir laikantis visų aplinkosaugos reikalavimų, yra svarbi krašto ūkiui ir valstybės biudžetui. Tačiau naudingųjų iškasenų kasybos darbų projektavimas ir jų vykdymas neturi pažeisti visuomenės interesų. Tai garantuoja šalies teisės aktai, kuriuose numatyta, ką investuotojas turi atlikti, norėdamas gauti teisę eksploatuoti žemės gelmių mineralines žaliavas. Tačiau tai negarantuoja, kad investuotojas nesulauks nepakankamai argumentuoto negatyvaus požiūrio į projektą, į atskirus jame priimtus sprendimus. Tokia padėtis dažnai susidaro dėl nepakankamos valdininkų kompetencijos geologijos ir aplinkosaugos srityse, dėl gyventojų bendruomenių nenoro „įsileisti“ į savo gyvenamąją aplinką naujo pramonės objekto. O gal ir dėl kitų priežasčių.

Šiuo metu derinamas naujas investicinis kasybos projektas, skirtas anhidrito šachtos eksploatavimui Kauno rajone (žr. 26–41 p.). Šis projektas jau susilaukė daug prieštarinių vertinimų, nors jo ekonominiai rodikliai naudingi Lietuvos ūkiui ir biudžetui, o poveikis aplinkai atitinka normatyvinių dokumentų reikalavimus. „G.A.“ redakcija mano, kad naujų investicinių projektų įgyvendinimas turi rūpėti kiekvienam mūsų šalies geologų bendruomenės nariui, nes daugelio sprendimus priimančių valdininkų žinios apie geologinę sandarą, tuo labiau apie požemyje vykstančius procesus, nepakankamos. Manydami, kad tokia padėtis negali būti toleruojama, spausdiname verslininko, gamtos mokslų daktaro Ginučio Juozapavičiaus straipsnį, kuriame jis kviečia ginti geologijos verslo teisę investuoti.

Ginutis Juozapavičius, UAB „GJ Magma“

VERSLININKŲ KELIAS Į TEISĘ INVESTUOTI

Lietuva įkritusi į gilią ekonominę duobę. Šiuo metu dauguma analitikų ir aukščiausių valdžios pareigūnų teigia, kad nuosmukio dugnas jau pasiektas ir ekonominiai rodikliai gerėja, kad Lietuva kapstosi iš depresijos. Tačiau kaip liudija statistika, bedarbių armijos nepaliaujamas didėjimas tebesitęsia. Tą puikiausiai jaučia ir geologines paslaugas teikiančios įmonės, nes užsakovų skolas, labai smarkiai išaugusios 2008–2009 m. sandūroje, nemažėja, kartais net ir didėja. Mūsų įmonei tai sudaro daugiau nei pusę metinių pajamų. Vyriausybės vadovas ne vieną kartą yra viešai pareiškęs, kad dabar nieko nėra svarbiau kaip darbo vietų kūrimas. Deklaruojama visokeriopa parama investicijoms. Ar čia yra kas nors naujo? Juk visada buvo deklaruojama, kad kuriamos įvairios programos verslui, ypač mažam ir vidutiniam, paremti. Taip buvo iki krizės, jos metu ir dabar. Tačiau ar taip yra realiaime gyvenime? Ypač ilgas kelias iki realios ūkinės veiklos pradžios užplanuotas norintiems įsisavinti naudingųjų iškasenų telkinius.

Bet kuris investuotojas, norėdamas pradėti eksploatuoti Lietuvoje naudingųjų iškasenų telkinį, privalo atlikti šiuos veiksmus: išžvalgyti naudingųjų iškasenų telkinį; atlikti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai ir visuomenei

vertinimo procedūras; gauti Lietuvos geologijos tarnybos leidimą naudingųjų iškasenų eksploatavimui; pasirašyti su ja telkinio išteklių naudojimo sutartį; įgyti teisę disponuoti žemės sklypu; prašyti rajono savivaldybės, kad būtų pakeisti bendrojo plano sprendiniai ir jame atsirastų naudingųjų iškasenų prioriteto teritorija; suformuoti žemės sklypą telkiniui eksploatuoti ir detaliuoju planu pakeisti pagrindinę tikslinę žemės naudojimo paskirtį į naudingųjų iškasenų teritoriją; atlikti planuojamoje veiklą vystyti teritorijoje žvalgomojus archeologinius tyrimus; parengti telkinio naudojimo (kasybos ir rekultivavimo) projektą; regiono aplinkos apsaugos departamente gauti taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimą. Išeksplloatavus telkinį ar jo dalį ir norint šią teritoriją rekultivuoti, investuotojui vėl reikės kreiptis į rajono savivaldybę, kad ši būtų maloni ir vėl pakeistų bendrąjį rajono planą ir iškasto karjero vietoje numatytą kitą žemės naudojimo būdą, kuris numatytas telkinio naudojimo (kasybos ir rekultivavimo) projekte. Jei savivaldybė sutiks tai padaryti, tai teks vėl rengti tos telkinio dalies detalų planą ir tik jį patvirtinus bus galima atlikti numatytus karjero biologinio rekultivavimo darbus.

Ši veiksmų seka tėra tikrai sąrašas, ką būtina atlikti. Kiekvienas etapas yra apraizgytas

įvairiausiomis procedūromis, taisyklėmis ir reikalavimais. Galima tik akcentuoti, kad visame šiame procese teks apie 18 kartų minti Aplinkos ministerijai pavaldžių institucijų laiptus, tris kartus organizuoti ir pristatyti visuomenei tą patį investicinį projektą.

Neanalizuosiu visų šių etapų įveikimo praktikos, nes į kelis lapus nesutalpinsi. Pateiksiu tik vieno projekto įgyvendinimo istoriją – planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo etapą, kuris turėtų atverti kelią Lietuvos geologijos tarnybos leidimui naudoti žemės gelmių išteklius ir ertmes gauti. Projektas neeilinis – tai būtų „pliko lauko investicija“, kuri įgalintų Lietuvoje sukurti naują požeminės kasybos pramonę ir apie 700 darbo vietų Kauno rajone. Šis labai viliojantis projektas buvo pradėtas 2009 m. balandžio mėn., kai Lietuva sparčiai smigo į ekonominės krizės prarają, kurios dugno dar nesimatė. Faktais iš dokumentų (raštu) pasistengsiu parodyti, kaip valstybinės institucijos ir visuomenė priima šiuos privataus verslo norimus investuoti apie 200 mln. litų.

Šachtos poveikio aplinkai vertinimo vingrybių „patirtis“

Planuojamos ūkinės veiklos vertinimo aplinkai procesą reglamentuoja atitinkamas įstatymas, kurio priede išvardinta, kurioms veikloms būtina atlikti planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimą, o kurioms pakanka tik informacijos atrankai dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo. Pagal šį įstatymą „šachtų tipo kasyklų įrengimas“ priklauso antrajam sąrašui. Vadovaudamiesi šiuo įstatymu, parengėme ir 2009 m. balandžio 21 d. Kauno regiono aplinkos apsaugos departamentui pateikėme informaciją dėl poveikio aplinkai privalomo vertinimo planuojant šachtų tipo kasyklos įrengimą Kauno rajono Pagirių anhidrito telkinyje. Šios institucijos specialistai, neturėdami pakankamai žinių apie planuojamą procesą, 2009 m. gegužės 6 d. kreipėsi į Lietuvos geologijos tarnybą dalykinių konsultacijų. Lietuvos geologijos tarnybos nuomonė buvo tokia: „*Informacijos atrankai dėl poveikio aplinkai privalomo vertinimo rengėjai išnagrinėjo visus planuojamos veiklos aspektus remdamiesi ne tik detaliais geologiniais duomenimis, bet ir atsižvelgdami į anksčiau parengto ir aprobuoto anhidrito gavybos šachtiniu būdu projekto detalius*

skaičiavimus ir svarbiausius esminius sprendinius, todėl tolimesnis planuojamos ūkinės veiklos galimo poveikio vertinimas nėra tikslingas ir nesuteiks naujos informacijos. Pateikta informacija yra pakankama PAV atrankos išvadai.“

Neaišku, kokių tikslu **Kauno regiono aplinkos apsaugos departamentas** kreipėsi į Lietuvos geologijos tarnybą dalykinių konsultacijų, nes kompetentingiausios šiuo požiūriu institucijos nuomonė buvo ignoruota be jokių motyvų, t.y., nepaneigiant cituotos išvados, buvo visiškai priešinga atrankos išvada:

„planuojamos ūkinės veiklos (šachtinio tipo kasykla) analogo Lietuvoje nėra, todėl tik poveikio aplinkai vertinimo metu gali būti išnagrinėtas galimas tiesioginis ir netiesioginis neigiamas poveikis aplinkai, požeminiams vandenims, nustatyta ar planuojama veikla nepažeis nusistovėjusios žemės gelmių pusiausvyros, neturės įtakos iškastų ertmių stabilumui, nesudarys sąlygų uolienos trūkinėjimui, numatomos priemonės neigiamo poveikio išvengimui“. Įstatymas numato, kad „visi planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo proceso dalyviai turi teisę reikalauti, o atsakinga institucija, atsižvelgdama į planuojamos ūkinės veiklos mastą, pobūdį ar vietos ypatumus, nuspręsti, kad atranka dėl poveikio aplinkai vertinimo būtų atliekama ir planuojamai ūkinei veiklai, kuri neįrašyta į šio straipsnio 1 dalyje nurodytus sąrašus.“

Šiuo atveju Lietuvos geologijos tarnyba nereikalavo, o Kauno RAAD nepagrįstai pritaikė perteklinę įstatymo normą.

Poveikio aplinkai vertinimo (PAV) dokumentų rengėjai ir užsakovas buvo nukreipti eiti ilgu, daug pastangų pareikalavusiu keliu. Vos tik tai buvo parengta PAV programa ir apie tai informuoti gyventojai, skundai ir pretenzijos apie pažeistas gyventojų teises ir dėl planuojamos veiklos buvo pateikti LR Prezidento kanceliarijai, LR Aplinkos ministerijai, LR Sveikatos ministerijai, Kauno apskrities viršininko administracijai, Kauno rajono merui, Kauno visuomenės sveikatos centrai, Kauno RAAD, LR seimo nariams, Kauno apygardos prokuratūrai. Programoje nepateikiami konkretūs sprendiniai apie planuojamą ūkinę veiklą, todėl tokie skundai dar neturi realaus pagrindo. „Malonumai“ prasidėjo po to, kai buvo pranešta visuomenei apie parengtos PAV ataskaitos viešą pristatymą. Savąjį kvietimą į susirinkimą aktyvūs investicijų priešinkai suformulavo

sąmoningai dezinformuodami žmones. Vienas tokių skelbimų:

Dėmesio!!!

Netoli Garliavos, Ilgakiemio ir Rašnavos kaimų, Pagirių kaime, iškasus šachtą, bus laidojamos

**IGNALINOS ATOMINĖS
ELEKTRINĖS
BRANDUOLINĖS
ATLIEKOS.**

Kas neabejingi **mūsų pačių, vaikų ir anūkų gyvenimui, prašom susirinkti Ilgakiemio kultūros centre liepos mėn.2d.(ketvirtadienį) 18 val.**

ir pasakyti „NE“

PAV ataskaitoje apie galimybes laidoti radioaktyvias medžiagas anhidrito sluoksnyje rašoma: „Pagal visus tarptautinės atominės energetikos agentūros (TATENA) suformuluotus reikalavimus Lietuvoje permo anhidrito sluoksnis yra itin stabilus ir saugus, todėl čia kasti statybines medžiagas yra itin palankios sąlygos, nes statybinių medžiagų požeminių kasyklų įrengimo reikalavimai yra nepalyginamai paprastesni. Europos geologai, Lietuvos geologijos tarnybos teigimu, šiuo metu nebepriskiria anhidritines formacijas palankioms radioaktyvių atliekų saugykloms įrengti. Be to, ne vien tikta geologinės sąlygos būtinos tokioms saugykloms įrengti. Ne mažesnę reikšmę turi radioaktyvių atliekų pervežimo atstumas ir teritorijos apgyvendinimas. Pastarieji faktoriai yra nepalankūs. Radioaktyvių atliekų saugojimo problemomis užsiimančios Lietuvos valstybinės institucijos neplanuoja ir nenumato anhidrito storumę naudoti šių atliekų saugojimui. Tokios saugyklos jau įrenginėjamos Ignalinos rajone, netoli atominės elektrinės. UAB „Margasmiltė“ neplanuoja požemyje nieko sandėliuoti. Juolab radioaktyvias medžiagas, kurios gali teršti patį klotą bei iškasamą žaliavą ir užkirstų kelią jos panaudojimui statybinių ar medicininių medžiagų gamybai. Be to, sandėliavimas yra kita veikla, kuriai reikėtų rengti kitą planuojamos ūkinės veiklos PAV vertinimą.“ Pavyzdžiui, prancūzų verslininkai anhidrito šachtose laiko retą ir brangų vyną. Taigi ar buvo pagrindas kviesti į susirinkimą žmones pateiktos ištraukos pagrindu? Po tokių proklamacijų išplatavimo nebebuvo įmanoma susirinkimo metu suvaldyti

Buvusioje anhidrito šachtose Prancūzijoje įrengtas reto ir brangaus vyno rūsys.

A wine cellar in a former anhydrite mine in France.

Štai žiupsnelis PAV ataskaitos viešo pristatymo metu išsakytų vietos gyventojų vertinimų apie investuotojus:

„Mūsų nuomone, Jūs statote radioaktyviųjų atliekų saugyklą. Kaip garantuosite, kad nebus laidojamos radioaktyvios atliekos? Ar daug kam teko matyti poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą? Čia yra daug nesąmonių, daug skaičių sumazinta apskaičiuojant dyzelino, išvežamo grunto kiekį. Tokie skaičiai yra pradinių klasių mokinių, bet ne rimtos firmos. Daug ką galima pakomentuoti. Dabar konkrečiai. Kodėl poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos 30 puslapyje aprašyti visi „TATENOS“ reikalavimai? Kodėl? Ar tai atsitiktiniai? Toliau parašyta, kad telkinys atitinka visus šiuos reikalavimus ir padaryta išvada, kad dabar nėra planuojama saugoti radioaktyvias atliekas. Dabar, o kas bus toliau? Jei ši studija bus patvirtinta, tai kitos daryti nereikės, nes čia jau viskas aprašyta ir pateiktas teiginys, kad iškasta ertmė tinka radioaktyviųjų atliekų saugojimui. Kas iš draudimo? Žalieji jau susirūpino šiuo klausimu. Yra rengiama peticija, kurią galės pasirašyti visi. Kokia nauda visuomenei? Ar 500 vietų yra darbo vietos? Juokas! Taip nauda, o kas po to? Jūs negalite nieko garantuoti, kad nesaugosite radioaktyvių atliekų. Žmonės, mes pasirašėme atėjus. Tai yra parašai dėl projekto pristatymo. Mes pasirašėme ir dabar bus pristatyta, kad mes susipažinome su projektu ir jam pritariame. Išsibraukime iš tų sąrašų. Nieko mums nereikia. Tu čia nepasakok pasakų. Dėl garso mums nesvarbu, šalia eina geležinkelis, mes pripratę. Pas mus ana namo sienos trūkinėja. Mums nereikia nieko. O kodėl tu pirkei būtent tą sklypą, o ne kurį kitą. Nemeluok, man neskambinai. Pas mane yra sklypas su visu detaliu ir net atšaka numatyta. Nepasakok pasakų. Būtum man paskambinęs, mes būtume susitarę. Aš būčiau ir už pusantro (suprasti milijono litų) atidavus. Vienu žodžiu, mes neturėsime, bet ir jūs nieko nepadarysit. Iškasena yra visos valstybės turtas. Kokia institucija Jums leido planuoti šią veiklą? Dirbate savavališkai! Von iš čia! *Saleje plojimai.*“

susirinkusių emocijų, niekas nenorėjo girdėti paaiškinimų.

Susirinkimo protokolo nuotrupos perteikia jo dvasią, kurią iš pat pradžių užprogramavo aukščiau pateiktas savavališkas ir dezinformuojantis skelbimas. „Žalieji“ išpildė savo pažadą ir internete paskelbė akciją peticijai prieš šachtų įrengimą pasirašyti. Jos turinys:

ŠACHTOMS PRIE KAUNO - NE

Kauno apskrities, Garliavos apylinkių seniūnijoje, Pagirių km. (2 km. nuo Garliavos ir tik 10 km. nuo Kauno centro!) numatoma požeminiu būdu (iškasant šachtą ir į ją nutiesus geležinkelio atšaka bei automobilių kelią) eksploatuoti Pagirių anhidrito telkinio išteklius, gaminti prekinį trupintą anhidritą. Per parą planuojama iškasti, apdirbti (susmulkinti) ir išvežti 38 vagonus (po 60 tonų) ir po 33 sunkvežimius (po 30 tonų) anhidrito.

Tai gigantiška gamykla, kelianti realų pavojų aplinkai bei žmonių sveikatai ir gerovei dėl: triukšmo gamybos, perdirbimo, transportavimo cikle; oro taršos kietosiomis dalelėmis; oro taršos lakiais cheminiais junginiais; gruntinių ir paviršinių vandenų tarša ir gruntinių vandenų lygio kritimu; galimo sprogsimo pavojaus sprogs-tamųjų dujų bei degalų saugyklose; gyvenamųjų namų ir ūkinį pastatų deformacijos požeminių darbų zonoje, kuri užims kelis šimtus ha; nekilnojamojo turto ir (žemės sklypų ir statinių/so-dybu) ženklus nuvertėjimo dėl šio gamybinio monstro kaimynystės.

Be to, o tai yra pats didžiausias pavojus, iš-kastas ertmės numatoma pritaikyti įvairių pro-dukto sandėliavimui, įskaitant ir žalingas aplin-kai medžiagas. Pagal visus Tarptautinės atomi-nės energetikos agentūros (TATENA) suformuo-tus reikalavimus šios ertmės idealiai tiktų ir ra-dioaktyvių atliekų ilgalaikiams saugojimui. Tai BOMBA visai Lietuvai pačiame Lietuvos centre!

Nelikime abejingi savo ir ateinančių kartų sveikatai ir gerovei! Tarkime griežtą NE šio monstro atsiradimui!

Aš, pasirašęs šią peticiją, vienareikšmiškai ir kategoriskai pasisakau prieš šachtos įrengimą mi-nėtoje vietoje. (Kalba netaisyta – red. pastaba).

Tokios „peticijos“ turinys akivaizdžiai parodo, kad viešojoje erdvėje Lietuvoje galima skleisti bet kokią tikrovės neatitinkančią ir nieko apie planuojamą ūkinę veiklą neišmanančių piliečių parašais bandyti stabdyti ūkio plėtrą. „Žalieji“ peticijos autoriai daug kur giriasi, kad peticiją jau pasirašė 2246 asmenys. Galėtų dar

pabrėžti, kad tarp šių parašų yra labai „garbin-gų asmenų“: pavyzdžiui, 1024-asis pareiškė sa-vo nuomonę Stalino Anukas, deklaravęs adre-są Londons; 1113 parašų savininkas yra Eco-logist; du kartus savo nuomonę pareiškė V.Pa-vardenis; daugybė užslaptintų pavardžių, o di-džioji dauguma netgi nepateikė jokių adresų. Dažniausiai visi pasisako prieš radioaktyviųjų at-liekų saugojimą požeminėse kamerose, t.y. prieš neplanuojamą veiklą. Peticijos autoriai ar-ba neskaitė PAV ataskaitos, arba nieko apie tai, kas parašyta nesuprato, arba nenorėjo supras-ti. Neaiškinsiu šios peticijos visų teiginių absur-diškumų, o pakomentuosiu tik vieną: kaip gali būti užteršti gruntiniai vandenys, kaip gali kristi jų lygis, jeigu gruntinio vandens sluoksnio pla-nuojamoje naudoti teritorijoje iš viso nėra. Ar ne-turėtų Lietuvos valstybės specialiosios tarnybos susirūpinti dėl visuomenės apsaugojimo nuo klaidingos ir paniką skleidžiančios informacijos? Juk pavienis ūkio subjektas nepajėgus įveikti to-kios melo lavinos.

Pasibaigus PAV ataskaitos pristatymo visuo-menei ir pasiūlymų teikimo laikui, privalu buvo juos visus įvertinti ir kiekvienam teikusiam pasta-bas atsakyti. O siūlymų ir pasipiktinimo dėl pla-nuojamos veiklos buvo apstu. Lietuvos žaliųjų ju-dėjimo tarybos narys A.Kerpauskas į susirinkimą atsinešė ir išplatino 10 vienodo turinio raštų, ku-riuos pasirašė vis skirtingi piliečiai. Keliamas kla-usimas, kad neatliktas veiklos strateginių pasekmių vertinimas, rajono bendrojo plano pakeitimo pa-sekmių vertinimas, pažeista Konvencija dėl teisės gauti informaciją ir pan. Piliečiai operuoja sąvo-komis, kurių jie patys nelabai supranta. Lietuvos teisės aktai reglamentuoja, kad planų ir progra-mų strateginis pasekmių aplinkai vertinimas ne-taikomas rengiant ir tvirtinant teritorijų planavimo dokumentus, kurių sprendiniuose numatomas tik vienas ūkinės veiklos objektas, kad PAV ataska-itos pristatymas visuomenei ir yra procesas, kurio metu visuomenė yra informuojama. Išanalizavusi PAV ataskaitą, grupė gyventojų pareiškime Lietu-vos Respublikos Prezidentei, LR aplinkos minist-rui, LR susisiekimo ministru, LR sveikatos apsaug-os ministru, LR Seimo nariui D.Jankauskui, Kau-no apskrities, rajono vadovams, PAV subjektams teigia, kad „PAV paruoštas neišsamiai, su daugy-be tendencingų klaidų (pvz., apskaičiuojant dy-zelino sunaudojimą...“ pareiškimas baigiamas iš-vada, kuri yra ir aukščiau patektoje „peticijoje“. Duomenų, kurie netinka pareiškėjų pozicijai pa-remti, nepastebi, o aritmetines „klaidas“ išryški-na, patys nesuvokdami, kad mechanizmų kuro

sunaudojimo normos skaičiuojamos litrais, o metinis suvartojimas – tonomis. Litras dyzelino nesveria 1 kg, tačiau tie patys kovotojai už švairią Lietuvą, nesiliauja tokių klaidų pagrindu įrodinėti, kad PAV ataskaita yra labai prasto lygio. Kai vieno susitikimo Ūkio ministerijoje metu buvo akivaizdžiai parodytas „neklustančiųjų“ žinių ir supratimo lygis, ši tema prigeso.

Pateikus PAV ataskaitą derinti PAV subjektams, itin didelį dėmesį parodė Kauno visuomenės sveikatos centras, kasdien ištraukdamas vis naujus reikalavimus papildyti, tikslinti ar taisyti PAV ataskaitą. Kartais būdavo nesuvokiama, kaip gali kilti vienas ar kitas klausimas. Pateikisiu kelis pavyzdžius: *„Ataskaitoje neįvertinta ar nebus poveikio geriamam vandeniui, nepateikta informacija apie artimiausias vandenvietes, jų sanitarines apsaugos zonas.“*

Ekspertams liko neaišku, nors PAV ataskaitoje buvo konkrečiai nurodyta, kad „planuojamos kasti šachtos vietoje gruntinio vandens sluoksnio nėra, nes po dirvožemiu iškart slūgso limnolacialinis molis. Kasant šachtą bus atidengti tiksliai trys vandeningi sluoksniai: Varduvo–Žemaitijos 2 m storio, apatinės kreidos–cenomanio – 51 m storio ir viršutinės jūros oksfodžio aukšto – 16,5 m storio. Itin svarbu, kad visų sluoksnių vanduo yra gėlas, neagresyvus betonui. Šitokių sluoksnių kasybos metu nesunku užšaldyti ir iškasti šachtos kamieną nesiurbiant ir neišleidžiant iš sluoksnių vandens. Užbetonavus šachtos sienas šie požeminiai vandeningi sluoksniai liks taip pat izoliuoti nuo aplinkos ir vienas nuo kito, kaip ir iki jos kasimo. Ši informacija pakankamai parodo, kad geriamas vanduo iš požeminių sluoksnių kasimo procese nedalyvauja, todėl ir negali būti užterštas. Tačiau šį aiškinimą teko ne kartą vis labiau pildyti. Papildžius PAV ataskaitą keliomis frazėmis, privalėjo būti teikiamas naujas virš 200 lapų ataskaitos variantas.

Papildytoje PAV ataskaitoje nurodėme, kad, „apatinės kreidos–cenomanio sluoksnis yra pagrindinis geriamo vandens šaltinis. Arčiausiai nuo būsimos šachtos vietos gręžtinis šulinys Nr. 45071 individualiam naudojimui yra išgręžtas už 540 m į vakarus. Viešajam naudojimui, kai vanduo tiekiamas daugiau nei 50 asmenų grupei ir jo suvartojimas viršija 10 m³/d, yra Garliavos mokyklos gręžinys, esantis per 2,5 km nuo šachtos kasimo vietos. Šiai vandenvietei oficiali SAZ nenustatyta. Tačiau gręžinys yra miestelyje ir labai dideliu atstumu nuo planuojamos aikštelės. Pagal Lietuvos higienos normą HN 44:2006 „Vandenviečių sanitarinių apsaugos

zonų nustatymas ir priežiūra“, tokiose sąlygose esančios vandenvietės pagal ryšio su atmosferiniais krituliais, paviršiniu ir gretimų sluoksnių požeminiu vandeniu pobūdį priskiriamos IIa tipo uždarosioms, eksploatuojančioms neapribotuosius vandeninguosius sluoksnius. Tokių vandenviečių griežto režimo SAZ pirmoji juosta privalo būti 10 m pločio“.

Pateikus šią informaciją, Kauno visuomenės sveikatos centro specialistams vis dar liko neaišku, nes gavome dar kartą pastabą, kurioje nurodoma:

„Prašome papildyti informaciją apie visas artimiausias esančias vandenvietes, nurodant ar į vandenviečių sanitarinę apsaugos zoną nepatenka planuojama ūkinė veikla“.

Pagal aukščiau pateiktą ištrauką iš papildytos PAV ataskaitos autoriams nekilo netgi minties, kad nebuvo nagrinėtos visos artimiausios vandenvietės, jei tėra vienintelė Garliavoje.

Tiktai dar kartą papildžius PAV ataskaitą mūsų nuomone absurdišku aiškinimu, buvo patenkintas reikalavimas. Apie tokio aiškinimo beprasmiškumą tegul įsitikina skaitytojas: „Artimiausias gręžtinis šulinys yra už 540 m į vakarus, t.y. nutolęs 54 kartus toliau nei reikalauja minėta higienos norma, o viešam vandens tiekimui naudojamų kaptazo įrenginių artimiausios Garliavos vandenvietės SAZ riba yra už 2500 m nuo planuojamos šachtos vietos, arba 250 kartų toliau nustatytos ribos. Ši vienintelė vandenvietė, kuri yra 2,5 km spinduliu nuo projektuojamo objekto. Jei ji yra vienintelė, tai tuo pačiu reiškia, kad daugiau jokių kitų vandenviečių, kurios tiėtų vandeni viešam naudojimui taip, kaip apibrėžta HN 44:2006, nurodytu atstumu nėra. Tai tuo pačiu reiškia, kad yra pateikiama informacija apie visas esančias artimiausias vandenvietes. Jei netgi šios artimiausios ir vienintelės vandenvietės griežto režimo SAZ, kurioje draudžiama bet kokia veikla, yra 250 kartų toliau nustatytų apribojimų, tai kitų dar toliau esančių vandenviečių SAZ bus atitinkamai dar toliau ir jų vertinimas būtų beprasmis.“

Aiškinimas, kad planuojamos ūkinės veiklos teritorija nepatenka į vandenviečių SAZ dar turi kažkokią prasmę vertinant poveikį gyventojų sveikatai. Tačiau kai gydytojas pareiškia, kad PAV *„ataskaitoje nepateiktas brėžinys ar topografinis planas, su masteliu ir nurodytomis pasaulio šalimis, kur būtų aiškiai nurodyti gretimi sklypai...“*, kai joje yra ne vienas žemėlapis su koordinatėmis ir skaitmenimis užrašytais masteliais, orto foto planai iš nekilnojamojo turto

registro, pasijunti visiškai suglumęs. Tada kyla klausimas dėl ekspertų sugebėjimo skaityti pateiktą informaciją, nes kur standartiniuose žemėlapiuose yra šiaurė žino bet kuris mokinukas. Susidaro įspūdis, kad PAV proceso derinimas vilkinamas tyčia.

Galiausiai gavus visų poveikio aplinkai vertinimo subjektų, kurie numatyti įstatyme, ir papildomai pakviestų PAV ataskaitą vertinti AB „Lietuvos geležinkeliai“, Lietuvos automobilių kelių direkcijos, Susisiekimo ministerijos, išvadas, PAV ataskaita 2009 m. spalio 13 d. buvo perduota Kauno regiono aplinkos apsaugos departamentui sprendimui priimti. Praėjus 16 darbo dienų iš 25 darbo dienų, skirtų nagrinėjimui, departamentas perduoda „*Suinteresuotos visuomenės motyvuotą prašymą*“ ir nurodo išnagrinėti gyventojų prašyme keliamus klausimus ir papildyti poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą.

Reikalavimas nesuprantamas, nes gyventojų prašymas įteiktas poveikio aplinkai vertinimo proceso atsakingai institucijai, o ne užsakovui ar rengėjui, todėl šio visuomenės rašto motyvaciją ir argumentus privalo analizuoti ta institucija, į kurią kreipiasi visuomenė, o ne rengėjai, kurių veiksmai yra skundžiami. Be to, pagal nurodymą papildyti PAV ataskaitą pagal gyventojų prašyme keliamus klausimus galima manyti, jog Kauno RAAD iš karto mano, kad jie teisėti ir pagrįsti. Neanalizuojant minėto gyventojų rašto turinio galima jį iš karto atmesti kaip nemotyvuotą, nes jame analizuojami PAV ataskaitos sprendiniai, o ne poveikio aplinkai vertinimo procesas. Būtent tokia samprata yra visuomenės informavimo ir dalyvavimo planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo procese tvarkos apraše: „motyvuotas pasiūlymas – faktiniais duomenimis, rodikliais, faktinėmis aplinkybėmis, taip pat teisės aktų nuostatomis ar kitais dokumentais pagrįstas pareiškėjo siūlymas (prašymas) dėl planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo proceso“. *Šiuo apibrėžimu aiškiai pasakoma, kad visuomenei nesuteikiama teisė ekspertuoti PAV ataskaitų sprendinių. Juolab, kad asociacijos „Pagirių kaimo bendruomenės centras“ rašte reiškiama įvairios abejonės, ginčijamos atestuotų ir kompetentingų asmenų išvados, įžeidinėjami mokslininkai ir atitinkamų sričių specialistai, nors pati asociacija nepateikia jokių savo abejonės ir prielaidas pagrindžiančių įrodymų.*

Kauno regiono aplinkos apsaugos departamentas, nesiryždamas priimti motyvuoto sprendimo, dar kartą kreipėsi dalykinių konsultacijų į Lietuvos geologijos tarnybą, prašydamas šį kartą

vertinti PAV ataskaitos sprendinius. Lietuvos geologijos tarnyba 2009 m. spalio 22 d. pranešė Kauno RAAD, kad pritaria PAV ataskaitos sprendiniams ir siūlo priimti sprendimą dėl ūkinės veiklos leistinumo. Tai buvo jau antras pritarimas per pusmetį.

Vėliau Kauno RAAD rašo pastabas dėl PAV ataskaitos ir nurodo, kad nepateiktos visos metodiniuose nurodymuose pateiktos lentelės. PAV ataskaitoje išnagrinėti visi privalomieji klausimai, atlikti skaičiavimai, modeliavimų įvertinta oro tarša ir triukšmo sklaida, pateikti visi būtinieji planai ir schemas. Minėto aplinkos ministro įsakymo priede pateikiamos lentelių formos tėra rekomendacinio pobūdžio, todėl dėl planuojamos ūkinės veiklos specifikos ne visos jos tinka nagrinėjamam objektui, nes parengtos pagal pramoninę gamybą planuojančios įmonės modelį, o ne pagal naudingųjų iškasenų gavybos įmonių veiklos pobūdį. Tai, kas rekomenduojama, nėra privaloma. Tačiau PAV rengėjai negali nevykdyti netgi tokių perteklinių reikalavimų, nes vienintelis savo teisių apgynimo variantas yra teismas. Kas gi ryšis įsivelti į nenuspėjamos trukmės ir daug energijos kainuojantį procesą? Todėl teko pildyti netgi tokias lenteles, kuriose aiškinome, kiek srutų nebus išlaisvoma žemdirbystės laukuose.

Nei Lietuvos geologijos tarnybos, nei kitų PAV subjektų kompetencijos Kauno regiono aplinkos departamentui ir aplinkos ministerijos vadovybei nepakako. Buvo nuspręsta konkurso keliu kreiptis į nepriklausomus ekspertus PAV ataskaitos sprendiniams įvertinti, nors tokia procedūra Lietuvos įstatymais nėra numatyta. Priešingai, požeminės kasykloms pakanka pateikti informaciją atrankai. Apie tai viešai pripažino ir Aplinkos ministerija sakydama, kad yra pateiktas PAV įstatymo pakeitimo projektas, kuriame jau bus numatyta ekspertizės atlikimo procedūra. Nors įstatymai nenumatė minėtos procedūros, buvo rasta lėšų ekspertų paslaugoms pirkti, ir paskelbtas konkursas. Konkursui buvo sukurtos tokios sąlygos, kurios leidžia parinkti paslaugų tiekėją, neturintį pakankamos kvalifikacijos: turėtų būti ekspertuojama planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ataskaita, skirta naudingosioms iškasenoms eksploatuoti. Pagal Lietuvos žemės gelmių įstatymo 6 str., „*tiesioginius ir nuotolinius žemės gelmių tyrimus gali atlikti juridiniai asmenys ir įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių, turintys leidimą atlikti atitinkamų rūšių tyrimus.*“ Sachtų tipo kasyklos įrengimo sąlygų analizė yra vienas

iš geologinių tyrimo etapų ir būdų. Paslaugų pirkimo sąlygose reikalavimas turėti Lietuvos geologijos tarnybos išduotą leidimą tirti žemės gelmes juridiniam asmeniui neįrašyta. Planuojamos ekspertuoti PAV ataskaitos sudėtinė dalis yra poveikio visuomenės sveikatai vertinimas. Pagal Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme nenumatytų poveikio visuomenės sveikatai vertinimo atlikimo taisyklių IV skyriaus 32 str. „*Poveikio visuomenės sveikatai vertinimą gali atlikti juridinis asmuo, nustatyta tvarka įgijęs teisę atlikti poveikio visuomenės sveikatai vertinimą (toliau – poveikio visuomenės sveikatai vertintojas).*“ Paslaugų pirkimo sąlygose reikalavimas turėti Sveikatos apsaugos ministerijos išduotą leidimą vykdyti poveikio visuomenės sveikatai vertinimą neįrašytas. O jis būtinas tiek juridiniam, tiek fiziniam asmeniui. Pateikti faktai rodo, kad šachtų tipo kasyklos įrengimo Kauno rajono Pagirių anhidrito telkinyje planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo ataskaitos ekspertizė galėjo būti patikėta tokius tyrimus atlikti negalintiems įmonėms. Jei tokios įmonės neturi reikiamų leidimų, tai kaip jos gali atlikti ekspertizę? Pirkimo sąlygose nurodoma: „*6. Tiekėjo sudarytos darbo grupės vadovas turi turėti patirtį PAV rengimo srityje – per paskutinius 3 metus vadovavęs ar pats rengęs ne mažiau kaip 1 PAV ataskaitas, turintis aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą išsilavinimą.*“

Šis reikalavimas atveria kelia grupės vadovu būti bet kokios specialybės universiteto bakalauru diplomą turinčiam ir nieko apie žemės gelmes neišmanančiam asmeniui. Svarbu, kad jis būtų vadovavęs ir rengęs bent vieną PAV, pavyzdžiui, vėjinių jėgainių ar kiaulidžių. Pirkimo sąlygose nurodoma: „*7. Tiekėjo sudarytoje darbo grupėje turi dalyvauti ne mažiau kaip 1 inžinerinės geologijos ir hidrogeologijos srities specialistas, turintis aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą išsilavinimą ir darbo patirtį pagal specialybę ne mažiau kaip 2 metų. Tiekėjas turi turėti patirties požeminės kalnakasybos rengimo ar vertinimo bei PAV darbuose.*“ Šis reikalavimas tikų universiteto bakalauru diplomą turinčiam inžinieriui geologui–hidrogeologui. Kadangi Lietuvoje požemines kasyklas projektuojančių įmonių nėra, tai ir tokių specialistų Lietuvos įmonėse rasti neįmanoma, todėl toks ekspertas gali būti tikrai iš kitos šalies. O jam nekeliami jokie reikalavimai žinoti Lietuvos poveikio aplinkai vertinimo teisinę bazę. Pirkimo sąlygose nurodoma: „*8. Tiekėjo sudarytoje darbo grupėje turi*

dalyvauti ne mažiau kaip 1 gamtinės ir socialinės aplinkos srities specialistas, turintis aukštąjį universitetinį ar jam prilygintą išsilavinimą ir darbo patirtį pagal specialybę ne mažiau kaip 2 metų.“ Šis reikalavimas tikų bet kokių socialinių mokslų, pavyzdžiui, politologo ar ekonomisto, universiteto bakalauru diplomą turinčiam specialistui vertinti požeminių kasyklų poveikį aplinkai ir visuomenės sveikatai. Jam netgi nekeliamas dalyvavimo PAV procesuose patirtis. Tarp ekspertų neįpralomas licencijuoto mediko higienisto dalyvavimas, o tikrai šios srities specialistai gali vertinti planuojamos ūkinės veiklos poveikį visuomenės sveikatai. Kuriozine situacija: aukščiausiąją kvalifikaciją turinčių atskirų mokslo sričių daktarų ir profesorių parengtą PAV ataskaitą rengtasi perduoti ekspertuoti minimalų išsilavinimą turintiems asmenims, nereikalaujant jokių Lietuvos norminiais aktais privalomų licencijų ar žinių. Šiuo aspektu tai yra tik mokesčių mokėtojų lėšų švaistymas ir proceso vilkinimas.

Kauno RAAD vadovas spaudoje buvo pareiškęs, kad gauti trys pasiūlymai minėtai ekspertizei atlikti, tačiau kai reikėjo atplėšti vokus su pasiūlymais, nei vieno voko nebebuvo. Tada buvo nuspręsta dėl ekspertizės kreiptis į Lietuvos geologijos ir geografijos institutą. Ir ši institucija nerado priekaištų parengtai PAV ataskaitai bei neįžiūrėjo pavojų aplinkai ar gyventojų sveikatai.

„Vėtrungės“ principas priimant sprendimus

Tikrai po atsakingų ministrų ir Vyriausybės įgaliotų institucijų pasitarimo pas Ministro Pirmininko kanclerį ir priėmus protokolinią nutarimą, jog „*Aplinkos ministerija turi pasirūpinti, kad Kauno regiono aplinkos apsaugos departamentas, gavęs galutinį „šachtų tipo“ kasyklos įrengimo Pagirių anhidrito telkinyje projekto poveikio aplinkai vertinimo ataskaitą, nepažeisdamas įstatymų ir kitų teisės aktų nustatytosios tvarkos bei terminų priimtų atitinkamą sprendimą dėl planuojamos veiklos galimybių*“, Kauno RAAD pakvietė į susitikimą PAV užsakovą, PAV ataskaitos rengėjus, PAV subjektus, Lietuvos geologijos tarnybos direktorių ir visuomenės atstovus. Ten dar kartą paaiškinus visuomenės atstovams apie priimtų sprendinių pagrįstumą, galimo poveikio lygį bei mastą aplinkai ir gyventojų sveikatai buvo priimtas sprendimas, kad ūkinė veikla pasirinktoje vietoje pagal parengtą PAV ataskaitą yra galima.

Paviešinus šią žinią, UAB „Margasmiltė“ kreipėsi į Lietuvos geologijos tarnybą dėl leidimo naudoti Pagirių anhidrito telkinio išteklius išdavimo. Tačiau priimtas sprendimas Lietuvos geologijos tarnybai liko bereikšmis dokumentas. Ji pareikalavo dar kartą derinti prašymą su Kauno apskrities viršinininku bei Kultūros paveldo departamento Kauno teritoriniu padaliniu, lyg šios institucijos ir nebūtų dalyvavusios PAV procese bei nebūtų pareiškusios išvados, kad pritaria ūkinei veiklai. PAV subjektai, pritardami planuojamai ūkinei veiklai, automatiškai pritaria ir leidimo naudoti žemės gelmių išteklius išdavimui, nes be jo negalima jokia tolesnė veikla. LGT specialistai tokio aiškinimo šiuo atveju nepripažįsta, nors praktika rodo kitką. Jokių kitų derinimų dėl leidimo naudoti žemės gelmių išteklius, atlikus PAV procedūras, nereikėjo Šklėrių ir Sniegių žvyro, Čedasų dolomito, Lapių molio telkiniams. Nežiūrint to, pakartotiniai derinimai buvo gauti. Tada iškeliamas kitas reikalavimas: prašymas arba planas prie prašymo nesusuderintas su žemės savinininku, kaip to reikalaujama pagal Vyriausybės nutarimą, nors leidimo prašytojas ir yra žemės sklypo, kuriame bus vykdoma ūkinė veikla, savinininkas.

Lietuvos geologijos tarnyba, pritarlama PAV ataskaitai, kurioje buvo numatyta antžeminę veiklą vystyti UAB „Margasmiltė“ žemės sklype, jame iškasti šachtos kamienus ir per juos eksploatuoti visą detaliai išžvalgytą telkinį, kur anhidritas slūgso 300 m gylyje, dabar iš esmės pakeitė savo nuomonę sutikdama išduoti leidimą eksploatuoti tik tą dalį telkinio, kurio ribos sutampa su UAB „Margasmiltė“ žemės sklypo ribų projekcija į naudingąjį klodą, slūgsantį 300 m gylyje. Suprantama, kad 6 ha ploto požeminiai naudingųjų iškasenų telkiniai išvis neturi jokios pramoninės vertės. Taigi laidojamas dar vienas itin svarbus Lietuvai investicinis projektas.

Lietuvos geologijos tarnyba, vykdydama Aplinkos ministerijos vadovybės nurodymus, savo sprendimą grindžia LR Vyriausybės 2005 m. birželio 6 d. nutarimu Nr. 621, kurio 25 punkte nurodoma: „*Lietuvos geologijos tarnybai teikiamas prašymas arba planas turi būti suderintas su žemės savinininku ar žemės naudotoju...*“. Prašymą leidimui išduoti pateikė UAB „Margasmiltė“, kuri yra planuojamos ūkinės veiklos žemės sklypo savinininkė. Kokios žemės savinininkas tai turi būti, nurodoma LR žemės gelmių įstatymo 16 str.: „*Žemės sklypas, reikalingas žemės gelmių ištekliams ar ertmėms naudoti, perkamas, paimamas visuomenės poreikiams ar išnuomojamas Žemės įstatymo, Žemės nuomos įstatymo,*

kitų teisės aktų nustatyta tvarka“. Anhidrito gavybos atveju PAV ataskaitoje buvo pagrįsta, kad požeminei gavybai pakanka disponuoti turimu žemės sklypu. Tačiau Lietuvos geologijos tarnybai LR įstatymai neturi jokios galios. Ji, vadovaudamasi „nurodymu iš aukščiau“, reikalauja gauti sutikimus visų žemės sklypų savinininkų, kurie yra virš telkinio, nors jie nereikalingi telkinio įsivavinimui. Jeigu LGT vadovybė suvokia, kad būtina derinti su tais žemės savinininkais, kurių valdomuose žemės sklypuose yra prašomas naudoti objektas, tai 300 m gylyje slūgsantis anhidritas nepatenka nei į vieno žemės savininko valdas. Pagal LR civilinį kodeksą žemės sklypo privačios nuosavybės valdos į žemės gelmes užsi- baigia sulig dirvožemio asla. Tokio perteklinio reikalavimo dar nebuvo nei vienam, net paviršinius telkinius siekiančiam naudoti ūkio subjektui.

Žemės sklypo savinininkas, derindamas ūkio subjekto prašymą Lietuvos geologijos tarnybai išduoti leidimą naudoti žemės gelmių išteklius, nederina teisės kasti žemės gelmių išteklius ar naudoti ertmes, nes pagal LR Konstituciją jos jam nepriklauso. Jis derina tik tai, kad leidžia savo žemės sklype vykdyti ūkinę veiklą, t.y. nuimti jam priklausantį dirvožemį ir nieko daugiau. Giliau jau yra žemės gelmės, kurios nepriklauso privačiam asmeniui. Todėl tuose plotuose, kur jokie darbai nebus vykdomi ant žemės paviršiaus, t.y. žemės savininko disponuojamoje erdvėje, derinimas neturi jokio pagrindo.

Keliamo reikalavimo iš principo neįmanoma įgyvendinti, nes virš telkinio yra daugybė žemės sklypų, nutiesti keliai, geležinkelis, auga miškai, yra kolektyvinių sodų masyvai, pastatyti statiniai. Prašomas naudoti objektas yra 300 m gylyje ir neturi jokio tiesioginio kontakto su žemės paviršiuje nekilnojamąjį turtą valdančių asmenų nuosavybe. Todėl toks reikalavimas netgi logi- ne prasme nesuvokiamas.

Žemės gelmių įstatymas neįpareigoja išduodant leidimą naudoti žemės gelmių išteklius tai sieti su visa teritorija, esančia virš telkinio, nes įstatyme yra sąvoka, kad būtina disponuoti žemės sklypu, kuris **reikalingas**, ir nenurodo prievolės disponuoti visu žemės sklypu, esančiu virš išteklių. Kasant anhidritą šachta, pakanka ir 6 ha, kad būtų išeksploatuotas visas 235 ha telkinys. Net Valstybės kontrolės žemės gelmių naudojimo Lietuvoje audito ataskaitoje yra sakoma: „*Lietuva anhidrito ir sapropelio išteklių naudojimui atsilieka nuo kaimyninių valstybių*“, ir kaip privalumą nurodo, kad „*gavybos šachtoms įrengti reikia santykinai labai mažų žemės sklypų*“.

Žemės gelmių įstatymo 12 str. 2 dalis sako: „*Leidimas naudoti žemės gelmių išteklius bei ertmės suteikia teisę juridiniams asmenims [...] leidime nustatytą laikotarpį naudojimo sutartyje nurodytame plote arba suteiktame kasybos sklype ir nustatytomis sąlygomis naudoti nurodytas žemės gelmių išteklių ar ertmių rūšis*“. Žemės gelmių įstatymo 3 str. 2 dalis sako: „**Kasybos sklypas** – žvalgybos metu ištirta žemės gelmių dalis (o ne žemės paviršiaus), apimanti nustatyta tvarka patvirtintą naudingųjų iškasenų išteklių kiekį ir naudotojui suteikiamą telkinio (arba jo dalies) plotą“. Žemės gelmių įstatymo 3 str. 11 dalis sako: „**Žemės gelmių išteklių telkinys** – nustatytoje ribose esančios naudingosios iškasenos..., kurių kiekis ir kokybė yra ištirti ir kurių išgavimas vadovaujantis nustatytais aplinkos apsaugos reikalavimais yra ar gali būti ateityje ekonomiškai naudingas“. Visos šios įstatymo sąvokos dar kartą įrodo, kad leidimas naudoti žemės gelmių išteklius, ypač slūgsančius dideliame gylyje ir kuriuos eksploatuoti galima tikrai šachtomis, nesietinas su teise disponuoti visu žemės paviršiumi virš telkinio.

Netikėtai Lietuvos geologijos tarnybos vadovybės nuomonės dėl galimybės vykdyti ūkinę veiklą pagal parengtą PAV ataskaitą pasikeitimas priešinga, įstatymais nenumatytų sąlygų iškėlimas derinti prašymą Lietuvos geologijos tarnybai, t.y. teise kasti Valstybei išimtinę teisę priklausančius anhidrito išteklius su privačiais asmenimis, kurie pagal LR Konstituciją neturi jokių teisių į žemės gelmes, visame telkinio plote logine prasme nebepaaiškinamas. Akivaizdu, kad stengiamasi projektą blokuoti.

Yra daugybė pavyzdžių, kai Lietuvos geologijos tarnyba yra išdavusi leidimus naudoti paviršinius telkinius, kuriuos galima eksploatuoti tikrai atviru būdu (karjerais) ir kurių naudojimui reikalinga visa žemė ir dar daugiau nei išžvalgyti telkiniai užima teritorijos, tačiau įmonės nedisponuoja teise į visus žemės sklypus virš telkinio, o leidimus ir kasybos sklypus turi visų išteklių eksploatavimui. Galime paminėti keletą stambių telkinių ir jų naudotojų, kuriems suteiktų kasybos sklypų plotai didesni nei turimi žemės sklypai ir kuriems žemės savininkai nedavė jokio sutikimo. Tai UAB „Dolomitas“ (Petrašiūnų dolomito telkinys), UAB „Klovainiai“ (Klovainių dolomito telkinys), UAB „Rizgonys“ (Rizgonių žvyro telkinys), UAB „Žvyro karjerai“ (Serapiniškių II žvyro telkinys), UAB „Alkesta“ (Bogušiškių II žvyro telkinys) ir t.t. Daugumos leidimų naudoti naudingųjų iškasenų išteklius kasybos sklypai yra didesni nei turimi žemės sklypai ir tai neturėjo jokios įtakos gaunant leidi-

mą. Telkinius eksploatuojančios įmonės, teikdamos metines ataskaitas apie išteklių gavybą (statistinė forma 2–KN), privalo nurodyti, kokia kasybos sklypo dalis patenka į valdomą žemės sklypą. Tai reiškia, kad yra normalu, jei įmonės neturi visos žemės, netgi tos, kuri reikalinga ištekliams iškasti. Tuo tarpu požeminiu būdu eksploatuojant telkinius visa žemė virš telkinio nereikalinga. Pavyzdžiui, naftos telkiniai užima plotus, kurie matuojami kvadratiniais km, o verslovei įrengti nereikia net 1 ha. Analogiška situacija yra ir eksploatuojant mineralinio, pramoninio ar geriamojo vandens išteklius, todėl diskriminacinis reikalavimas turėti pritarimą iš visų žemės sklypų savininkų, esančių aukščiau Pagirių anhidrito telkinio klogo, yra nepagrįstas nei teisės aktais, nei valdymo praktika, nei logika.

Lietuvos geologijos tarnyba aiškina, kad Lietuvos teisės aktai nenumato išimčių dėl požeminės kasybos. Jei Lietuvos geologijos tarnyba jau beveik prieš metus pritarusi dėl galimybės požeminiu būdu eksploatuoti Pagirių anhidrito telkinį tai žinojo, tai kodėl nebuvo teikiami Vyriausybei nutarimo dėl leidimo išdavimo tvarkos pakeitimai? Kaip tai suderinti su visiškai priešingu naujojo Žemės gelmių įstatymo pakeitimo projektu, patalpintu Aplinkos ministerijos tinklalapyje, kurį parengė Lietuvos geologijos tarnyba ir kuriame norima įteisinti priešingą nuostatą: „**Žemės sklypas, reikalingas žemės gelmių ištekliams ar ertmėms naudoti, turi būti ne mažesnis nei leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes sutartimi skiriamas kasybos sklypas**“. Praėjusių metų vasarą, kai buvo pateiktas visuomenei minėto įstatymo pakeitimo projektas, Geologinių įmonių asociacija, Lietuvos karjerų asociacija, UAB „GJ Magma“ teikė kitokius siūlymus: „**Žemės sklypas, reikalingas žemės gelmių ištekliams ar ertmėms naudoti atvirais kasiniais (karjerais), turi būti ne mažesnis nei leidimo naudoti žemės gelmių išteklius ar ertmes sutartimi skiriamas kasybos sklypas. Eksploatuojant telkinius požeminiu būdu, žemės sklypo dydis nereglamentuojamas**.“ Jei išliks Lietuvos geologijos tarnybos Aplinkos ministerijai pateiktas Žemės gelmių įstatymo projekto papildymas, tai kaip gali atsirasti priešingo turinio Vyriausybės nutarimas? O jeigu išliks minėtos redakcijos įstatymo pakeitimas, tai Lietuva taps vienintele pasaulyje šalimi, kurioje nebeįmanoma bus požeminė kietųjų naudingųjų iškasenų ar ertmių eksploatacija. Gal to ir yra siekiama? Baigiamasis žodis tokiu atveju nėra reikalingas!..